

Nr 14.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckt motion om skattefrihet för Samfundet De Nio.

(2:a avd.)

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion I: 147 av herr *Holmbäck m. fl.* har hemställts,
»att riksdagen ville antaga

1) följande

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 53 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928.

Härigenom förordnas att 53 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan sägs.

53 §.

1 mom. Skyldighet — — — av rörelse;

d) akademier samt Nobelstiftelsen, så ock allmänna undervisningsverk, Samfundet De Nio, sådana sammanslutningar — — — i arbete;

för inkomst — — — sådan inkomst

e) kyrkor — — — eller rörelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948 och skall alltså tillämpas jämväl med avseende å det beskattningsår, för vilket taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställs under år 1948.

¹ Senaste lydelse av 53 § 1 mom. se 1946:260.

2) följande

F ö r s l a g

till

Förordning om ändrad lydelse av 7 § kungl. förordningen den 28 september 1928 om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt.

Härigenom förordnas att 7 § kungl. förordningen den 28 september 1928¹ om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan sägs:

7 §.

Från skattskyldighet frikallas

a) medlem — — — åtnjutits;

c) staten:

för all inkomst;

d) landsting, kommuner och andra menigheter ävensom hushållningssällskap:

för all inkomst;

e) akademier samt Nobelstiftelsen, allmänna undervisningsverk, Samfundet De Nio, sådana sammanslutningar — — — all inkomst;

f) kyrkor — — — samma paragraf.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1948 och skall alltså tillämpas jämväl med avseende å det beskattningsår, för vilket taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställs under år 1948.»

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Frågan om behandling av stiftelser och ideella föreningar samt därmed i skattehänseende jämställda juridiska personer var föremål för lagstiftning vid 1942 års riksdag. Akademier samt stiftelser och föreningar med ändamål att främja vetenskaplig forskning blevo därvid frikallade från skattskyldighet för vissa slag av inkomster och i anslutning därtill jämväl för viss förmögenhet. Stiftelser och föreningar med ändamål att främja litteratur, konst eller musik kommo däremot i åtnjutande av motsvarande skattebefrielse allenast för det fall att desamma hade till ändamål att lämna understöd för mottagarens undervisning eller utbildning. Genom beslut vid 1946 års riksdag utvidgades skattefriheten för stiftelser att omfatta jämväl Nobelstiftelsen.

Hithörande bestämmelser i skatteförfattningarna, sådana dessa bestämmelser lyda efter nämnda år beslutade ändringar av desamma, ha följande innehåll:

¹ Senaste lydelse av 7 § se 1946: 261.

53 § 1 mom. d) *samma lag*: Akademier samt Nobelstiftelsen så ock allmänna undervisningsverk, sådana sammanslutningar av studerande vid rikets universitet och högskolor, i vilka de studerande enligt gällande stadgar äro skyldiga att vara medlemmar, sjömanshus, svenska skeppshypotekskassan, järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare, aktiebolaget tipstjänst och svenska penninglotteriet aktiebolag äro skattskyldiga för inkomst av fastighet men befriade från skattskyldighet för annan inkomst.

53 § 1 mom. e) *samma lag*: Kyrkor, sjukvårdsinrättningar, vilkas verksamhet ej bedrivs i vinstsyfte, barmhärtighetsinrättningar, stiftelser, som ha till huvudsakligt ändamål att under samverkan med militär eller annan myndighet stärka rikets försvar eller att, utan begränsning till viss familj, vissa familjer eller bestämda personer, främja vård och uppfostran av barn eller lämna understöd för beredande av undervisning eller utbildning eller utöva hjälpverksamhet bland behövande eller främja vetenskaplig forskning, ävensom sådana föreningar, vilka, utan att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen verka för ändamål av den i fråga om stiftelser här angivna art, äro skattskyldiga för inkomst av fastighet och av rörelse men befriade från skattskyldighet för annan inkomst.

7 § e) *förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt*: Samma juridiska personer, som i 53 § 1 mom. d) kommunalskattelagen avses, äro frikallade från skattskyldighet för all inkomst.

7 § f) *samma förordning*: De juridiska personer, som i 53 § 1 mom. e) kommunalskattelagen avses, äro frikallade från skattskyldighet för sådan inkomst, som ej härflutit av rörelse.

12 § 1 mom. b) *samma förordning*: Föreningar och samfund, vilkas medlemmar icke på grund av medlemskapet äga del i föreningens eller samfundets förmögenhet, ägare av för gemensamt behov avsatta så kallade besparingsskogar, häradsallmänningar samt andra likartade samfälligheter, som förvaltas självständigt för delägarnas gemensamma räkning, ävensom stiftelser, samtliga dock endast såvitt de äro skyldiga erlägga skatt för inkomst, äro skattskyldiga för all den förmögenhet, de vid beskattningsårets utgång ägt vare sig här i riket eller å utländsk ort.

I nu förevarande motion har anförts bl. a. följande. Samfundet De Nio hade bildats enligt ett av fröken Charlotta Lovisa von Kræmer den 2 juni 1910 upprättat testamente och hade till ändamål och uppgift förnämligast att främja den svenska skönlitteraturen genom prisbelöning av från trycket utgivna skönlitterära alster och genom utgivandet av en tidskrift. Genom utslag i regeringsrätten den 15 oktober 1920 fastställdes, att samfundet vore frikallat från skyldighet att utgöra bevilling för inkomst samt inkomst- och förmögenhetsskatt. I enlighet därmed hade samfundet allt sedermera under årens lopp åtnjutit skattefrihet ända till år 1942. För sistnämnda år åsattes samfundet taxering av vederbörande taxeringsnämnd. Kammarrätten kom till i huvudsak samma resultat. Kammarrättens motivering var, att sam-

fundet, såvitt handlingarna i målet utmärkte, icke kunde anses vara att hänföra till akademi eller vetenskapligt samfund eller eljest vara frikallat från utgörande av skatt för inkomst och förmögenhet. Genom utslag den 9 december 1946 hade regeringsrätten med 8 röster mot 2 förklarat sig ej finna skäl att göra ändring i kammarrättens utslag. Även riksdagen hade tidigare haft anledning att behandla samfundets skattefråga. Den 20 januari 1920 väckte herrar Ernst Wigforss och Karl Sandegård i första kammaren samt herrar Arthur Engberg och Per Edvin Sköld i andra kammaren motioner med hemställan, att riksdagen måtte besluta, att Samfundet De Nio skulle åtnjuta frihet från skattskyldighet för fonden Lotten von Kræmers stiftelse och därifrån inflytande medel. Samma års bevillningsutskott hemställde, att motionerna icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Utskottet ansåge sig nämligen »sakna anledning att ingå på någon saklig behandling av motionerna», enär intill dess Kungl. Maj:t meddelat utslag, det icke vore utslutet att samfundet redan enligt gällande bestämmelser skulle vara berättigat till önskad skattefrihet. År 1943 väcktes i första kammaren av herrar Åke Holmbäck, E. A. Lindblom och Fredrik Ström motion om »lindring i skattskyldigheten för stiftelser och föreningar, som hava till ändamål att främja litterär verksamhet». Bevillningsutskottet hemställde emellertid efter ett längre yttrande, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd, och utskottets hemställan bifölls i båda kamrarna. Under årens lopp hade betydande belopp genom samfundet utdelats till skönlitterära författare. Det första »stora priset» utdelades 1920 och utgjorde 5 000 kronor. Sedermera hade i allmänhet kunnat utdelas ett årligt stort pris av 10 000 kronor. År 1946 hade samfundet, som under åren 1945 och 1946 i avvaktan å regeringsrättens utslag erlagt 20 088 kronor 86 öre i skatter, endast kunnat utdela 1 700 kronor i pris. Det syntes motionärerna uppenbart, att samfundets verksamhet vore av den art, att kommunal inkomstskatt och statlig inkomst- och förmögenhetsskatt icke borde utgå. I årets statsverksproposition begärdes en höjning av statsanslaget för understöd åt inhemska skönlitterära författare från 50 000 till 75 000 kronor. Denna höjning vore synnerligen välmotiverad ur andra synpunkter och skulle till en väsentlig del elimineras, om Samfundet De Nio bleve skattskyldigt. Överhuvud kunde då den idé, som låge bakom Lotten von Kræmers stiftelse, icke realiseras i på långt när samma utsträckning som eljest. Att de av samfundet utdelade prisen icke torde vara beskattningsbara hos mottagaren vore icke kompensation för att samfundets möjlighet att utdela pris beskures så hårt.

På grund därav hemställde motionärerna i första hand, att i 53 § 1 mom. d) kommunalskattelagen samt i 7 § e) förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt måtte mellan orden »allmänna undervisningsverk» och »sådana sammanslutningar» inskjutas orden »Samfundet De Nio». En ändring även av 5 § kommunalskattelagen skulle sakna praktisk betydelse. Skulle emellertid detta yrkande icke kunna bifallas, hemställdes, i andra hand, om upptagande på åttonde huvudtiteln av ett förslagsanslag om 10 000 kronor för att möjliggöra tilldelning åt samfundet av ett anslag, motsvarande vad samfundet föregående budgetår utbetalt i kommunal inkomstskatt och statlig

inkomst- och förmögenhetsskatt. Därvid förutsattes, att ett beslut i denna riktning komme att år efter år upprepas. Av formella skäl hade detta alternativa yrkande gjorts till föremål för en särskild motion (motion I: 148).

Till styrkande av de i förevarande motion lämnade uppgifterna angående samfundets ekonomiska ställning och behov av skattelättnader har under hand till utskottet ingivits dels specifikation å under åren 1945—1946 erlagda skatter, dels tablå angående samfundets tillgångar och skulder per den 31 december 1945 ävensom inkomst- och utgiftsredovisning för år 1945, dels ock uppgift å utdelade pris och understöd under åren 1916—1946. Av de sålunda ingivna handlingarna framgår bl. a., att behållna fondmedel per den 31 december 1945 utgjort 988 977 kronor 82 öre samt att utdelning av pris och understöd under åren 1916—1946 skett med tillhopp 482 245 kronor.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen har Samfundet De Nio — som bildats på grund av ett av fröken Charlotta Lovisa von Kræmer den 2 juni 1910 upprättat testamente för att förvalta, disponera och juridiskt representera en enligt förordnande i samma testamente bildad stiftelse — till ändamål och uppgift förnämligast att främja den svenska skönlitteraturen genom prisbelöning av från trycket utgivna skönlitterära alster och genom utgivandet av en tidskrift.

Utskottet.

Enligt nuvarande skattelagstiftning anses Samfundet De Nio icke vara frikallat från skattskyldighet för inkomst och förmögenhet. Detta har fastslagits i ett av regeringsrätten den 9 december 1946 avgjort mål angående samfundets inkomsttaxering år 1942. Nämda mål avsåg sålunda tillämpning av före 1942 års författningsändringar på förevarande område gällande bestämmelser. Det torde emellertid icke kunna antagas, att 1942 års lagstiftning medfört någon ändring i detta hänseende.

I den nu ifrågavarande motionen har yrkats, i första hand, att Samfundet De Nio måtte uttryckligen nämnas i de författningsrum vari skattefrihet för inkomst och förmögenhet tillförsäkrats vissa rättssubjekt. Till stöd för detta yrkande har åberopats bl. a., att samfundets verksamhet uppenbarligen vore av den art att den borde föranleda skattefrihet. Skulle emellertid skattefrihet icke kunna beviljas, hemställa motionärerna, i andra hand, att Samfundet De Nio måtte tilldelas statsanslag, som förutsättes bli va årligt, om 10 000 kronor såsom kompensation för erlagda skatter. Sistnämnda alternativa yrkande har gjorts till föremål för en särskild motion (I: 148), vilken hänvisats till statsutskottet.

Med anledning av vad motionärerna sålunda anfört får utskottet erinra om att nuvarande skattefrihetsbestämmelser för ideella föreningar och stiftelser med allmännyttiga ändamål vid sin tillkomst år 1942 erhållit en mycket restriktiv utformning. Sålunda gäller bl. a., att främjande av litterär verksamhet, konst eller musik icke ansetts motivera samma skatteförmåner som främjande av vetenskaplig forskning. Samma års bevillningsutskott uttalade i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 21 såsom ett allmänt omdöme om gränsdragningen för skattefriheten, att det ej kunde förnekas att

genom denna gränsdragning även ändamål, vilka vore av högt kvalificerad art, komme att ställas utanför området för skattefriheten. Vidare yttrade utskottet, att därest det i särskilda fall skulle finnas, att beskattningen av vissa juridiska personer komme att verka på sådant sätt, att det allmännas stöd ansåges påkallat, det syntes lämpligare, att dylikt stöd lämnades i form av anslag till den av dem bedrivna verksamheten.

Till vad sålunda vid 1942 års riksdag uttalats kan utskottet i princip helt ansluta sig. Utskottet får även erinra om att, såsom framgår av motionen, 1943 års riksdag på hemställan av samma års bevillningsutskott avslagit väckt motion om lindring i skattskyldigheten för stiftelser och föreningar med ändamål att främja litterär verksamhet. Att, såsom i den nu föreliggande motionen yrkats, Samfundet De Nio skulle uttryckligen angivas i författningstexten såsom frikallat från skattskyldighet kan utskottet icke förorda. Den nu medgivna skattefriheten är nämligen — såsom vid åtskilliga tillfällen uttalats från riksdagens sida — grundad på den principen, att skattebefrielse icke bör medgivas viss namngiven skattskyldig. De avsteg från denna princip, som nu förefinnas, ha föranletts av särskilda orsaker, vilka icke torde kunna åberopas i förevarande fall.

Emellertid vill utskottet, som till fullo beaktar betydelsen av den av samfundet bedrivna verksamheten, understryka, att, därest stöd från det allmännas sida åt denna verksamhet anses påkallat, sådant stöd bör lämnas i form av anslag. Till denna fråga tillkommer det dock icke utskottet att taga ställning.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionen I:147 av herr Holmbäck m. fl. om skattefrihet för Samfundet De Nio icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 27 februari 1947.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Johan Bärge, Elon Andersson, Wahlmark, Velander, Ekman, Frans Ericson, Robert Berg, Näsgård, Rosander och Isaksson samt

från andra kammaren: herrar Hagberg i Malmö, Björklund, Olsson i Gävle, Henriksson, Falk, Jonsson i Skedsbygd, Karlsson i Grängesberg, Kristensson, Bladh och Norup.
